

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij enkele fracties de behoefte de Minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake zijn brief d.d. 7 juli 2017 houdende de geannoteerde agenda van de Raad Buitenlandse Zaken van 17 juli 2017. Tevens zijn voor dit Schriftelijk Overleg geagendeerd:

- Verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 19 juni 2017 (21 501-02, nr. 1763);
- Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 23 juni 2017 inzake de kabinetsappreciatie voortgangsrapport implementatie herzien Europees nabuurschapsbeleid (22 112, nr. 2367).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Omtzigt

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda Raad Buitenlandse Zaken van 17 juli. Deze leden hebben hierover nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de SP-fractie hebben ook enkele vragen en opmerkingen. Evenals de leden van de SGP-fractie.

EU Global Strategy (EUGS)

De leden van de SGP-fractie constateren dat de Europese Unie zeer voortvarend werk maakt van het verbreden en verdiepen van de samenwerking en integratie in het kader van de *EU Global Strategy*, met name wat betreft het veiligheid- en defensiespoor. Zij erkennen dat dit de efficiëntie en slagkracht kan vergroten, onder meer bij de aanpak van hybride dreigingen en voor samenhang tussen intern en extern beleid. Deze leden blijven echter fundamentele bedenkingen en bezwaren houden wat betreft de gevolgen van deze keuzes voor de nationale onafhankelijkheid van lidstaten. De leden van de SGP-fractie verzoeken de regering daarom helder in kaart te brengen welke gevolgen het nu ingezette spoor op termijn zal hebben voor de nationale soevereiniteit van Nederland en andere EU-lidstaten, en vragen de regering bovendien om de positie en bescherming van staatssoevereiniteit centraal te stellen in de beraadslagingen over de prioriteiten van de EUGS voor het aankomende jaar.

Libië

De leden van de VVD-fractie lezen in de brief dat de Internationale Gemeenschap het proces om tot een politieke oplossing te komen faciliteert door de partijen bij elkaar te brengen. Kan de Minister beschrijven welke stappen daarin zijn gezet in de afgelopen maanden, welke resultaten zijn geboekt (waar we nu staan), wat volgens het kabinet de gewenste route naar die oplossing zou zijn en welke inzet wordt gepleegd om dat te bereiken? Hoe groot acht het kabinet de kans dat een dergelijke oplossing, of iets wat erbij in de buurt komt haalbaar is in de praktijk?

De leden van de VVD-fractie vragen de Minister een update te geven met betrekking tot het onderzoek dat Italië momenteel verricht naar mogelijke banden tussen NGO's en mensensmokkernetwerken. Zijn de eerste resultaten hiervan al bekend? En overwegen Italië en/of de EU vervolgstappen? Graag een toelichting.

In de brief lezen de leden van de VVD-fractie ook dat de Raad mogelijk zal spreken over de voorgestelde intensivering van maatregelen gericht op het indammen van irreguliere migratie vanuit Libië. Het is tot nu toe helaas niet gelukt de stroom aan migranten die vanuit Libië de gevaarlijke overtocht naar Europa maken in te dammen. Welke maatregelen of intensivering daarvan worden overwogen om wel tot effecten te komen? Wat is precies de Nederlandse inzet in deze kwestie? Welke maatregelen is de Minister voornemens in te brengen? Nederland zet zich hierbij in om deze problematiek in EU-verband te bespreken en om te komen tot een gezamenlijke stevige aanpak, zo valt in de brief te lezen. Kan de Minister uitweiden over wat een stevige aanpak volgens het kabinet concreet betekent? Welke aspecten zijn daarin volgens het kabinet onmisbaar? En hoe ziet het krachtenveld binnen de EU eruit op dit punt?

Tijdens de Raad Buitenlandse Zaken zal er gesproken worden over Libië, waar nog altijd sprake is van grote politieke verdeeldheid waardoor een eenheidsregering al jaren ontbreekt. Recent was de door het westen erkende premier van Libië, meneer Serraj, op bezoek in Nederland. De leden van de SP-fractie vragen de Minister nader toe te lichten wat toen besproken is en of, en zo ja welke, afspraken zijn gemaakt. Kan de Minister ook aangeven over hoeveel grondgebied met (grofweg) hoeveel inwoners premier Serraj controle heeft? Moet gesteld worden dat het overgrote deel van het land buiten zijn controle ligt? Wat zegt dat over de waarde van eventuele gemaakte afspraken? Kunnen die wel uitgevoerd worden?

De leden van de SP-fractie hebben zeer grote zorgen over de samenwerking met Libië, vooral op het gebied van migratie. Een recent rapport van Amnesty International (*A perfect storm*, juli 2017) stelt dat de toename van het aantal verdrinkingen op de Middellandse Zee mede het gevolg is van EU-inspanningen om mensensmokkelaars aan te pakken. Hoe reageert de Minister daarop? Ook stelt de mensenrechtenorganisatie dat samenwerking met de Libische autoriteiten conditioneel moet zijn (in het rapport omschreven als: «verifiable progress towards ending automatic detention of irregular migrants in Libya, the establishment of an asylum system and the granting of unhindered access to detained refugees and migrants for international agencies»). Hoe beoordeelt de Minister deze voorwaarden voor samenwerking?

De leden van de SP-fractie zijn daarnaast benieuwd of de Minister de mening deelt dat monitoring van het reilen en zeilen van de Libische kustwacht van groot belang is en dat de EU met het trainen en steunen van de kustwacht ook een zekere mate van verantwoordelijkheid voor het handelen van de Libische kustwacht op zich dient te nemen. Zo ja, hoe vindt de Minister dat de EU hier invulling aan moet geven? Zo nee, waarom niet? Wil de Minister ook reageren op elk van de vier aanbevolen maatregelen uit het rapport van Amnesty International? Meer specifiek is de SP benieuwd of de Libische kustwacht momenteel search and rescue operaties uitvoert buiten Libische wateren? Zo ja, is dat dan niet in strijd met het beginsel van non-refoulement aangezien de vluchtelingen Libië dan al hebben verlaten? Ook willen de leden van de SP-fractie graag weten op welke manier NGO's en vluchtelingen die te maken krijgen met de Libische kustwacht momenteel toegang hebben tot het recht. Is dit enkel via het Libische rechtssysteem, dat ver onder de maat is, of kunnen zij ook elders hun beklag doen? Wat vindt de Minister van de optie om een onafhankelijk mechanisme op te zetten dat zowel het handelen van de Libische kustwacht monitort als ook kan functioneren als conflictbeslechter tussen de verschillende partijen in en rondom Libische wateren?

De leden van de SGP-fractie betreuren dat het Libische Politieke Akkoord (LPA) niet de beoogde stabiliteit heeft gebracht, terwijl een eenheidsregering met legitimiteit in het hele land cruciaal is. Deze leden onderschrijven dat meer actie nodig is op alle punten van de Centraal-Mediterrane route, met speciale aandacht voor het verbeteren van de omstandigheden van migranten in Libië, het versterken van de Libische kustwacht en een beter beheer van de landsgrenzen. Graag vernemen deze leden welke verbeteringen het kabinet op kortere, middellange en lange termijn voorziet op de voornoemde punten, alsmede welke gevolgen het actieplan voor deze route, dat de Europese Commissie op 4 juli jl. heeft gepubliceerd, heeft voor het huidige Nederlandse systeem van asiel(aanvragen), de opvang van vluchtelingen, en de mitigatie van migratie.

Noord-Korea

De leden van de VVD-fractie kijken met grote zorgen naar de dreigende acties van het Noord-Koreaanse regime. De Minister schrijft dat Nederland er al enige tijd op aandringt dat de EU opties in kaart brengt waarmee een bijdrage kan worden geleverd aan een vreedzame oplossing van de crisis rondom Noord-Korea. Hierbij worden alle opties open gehouden, zo staat in de brief te lezen. Kan de Minister nader toelichten welke opties dit allemaal zijn, inclusief een inschatting van de effecten/gevolgen die deze opties zouden hebben? Wordt er daarnaast ook nagedacht over opties die mogelijk nodig zijn als een vreedzame oplossing onbereikbaar blijkt? Zo nee, waarom niet? Zo ja, kan de Minister toelichten aan welke scenario's met bijbehorende maatregelen gedacht moet worden?

De leden van de SP-fractie maken zich grote zorgen over ontwikkelingen in Noord-Korea, niet in de laatste plaats vanwege het kernwapen- en raketprogramma in het land. Deze leden vragen de Minister aan te geven wat de inschatting van de Nederlandse diensten is over deze programma's van het land. Is Noord-Korea in staat een kernbom op een intercontinentale ballistische raket te laden? Wat is de stand van zaken op dit onderdeel? Hebben de Nederlandse diensten de indruk dat Noord-Korea een aanval op het westen of westerse bondgenoten overweegt of moeten de programma's eerder als defensief beoordeeld worden?

De leden van de SP-fractie delen de opvatting van de Minister dat een diplomatieke oplossing wenselijk is, maar zij zien ook dat hier vooralsnog weinig zicht op is. Maar weinig experts geloven dat nieuwe, vergaande sancties tegen Noord-Korea een diplomatieke oplossing dichterbij kunnen brengen. Bovendien zijn belangrijke landen in de regio, zoals China en Rusland, geen voorstander van dergelijke sancties. Zij staan een andere aanpak voor om te komen tot resultaat, waarbij in ruil voor het aan banden leggen van het nucleaire programma van Noord-Korea de VS de militaire aanwezigheid in de regio moet terugdringen. Hoe kijkt de Minister hier tegenaan?

De leden van de SGP-fractie constateren dat Noord-Korea keer op keer de internationale gemeenschap probeert te provoceren met raketlanceringen, kernproeven en grove mensenrechtenschendingen. Waar de Nederlandse regering eerder sprak van lanceringen van operationele ballistische raketten met een geschat bereik van 1.300 km,¹ is er inmiddels sprake van een geslaagde lancering van een intercontinentale ballistische raket met een geschat bereik van 6.700 km, waarmee ook de Verenigde Staten binnen het bereik van Noord-Koreaanse raketten ligt.

De leden van de SGP-fractie zijn allereerst benieuwd naar de tijdens de G20-top gemaakte afspraken over een gezamenlijke strategie inzake de Noord-Koreaanse dreiging. Op welke punten is overeenstemming bereikt door met name China, Rusland, Japan, de Verenigde Staten en Zuid-Korea? In hoeverre kan er bijvoorbeeld sprake van zijn dat China en Rusland hun voorkeur voor «dual suspension» loslaten?

De leden van de SGP-fractie begrijpen en steunen dat Nederland voorstander is van een «geloofwaardige en betekenisvolle» dialoog gericht op denuclearisatie, maar sluiten er de ogen niet voor dat de Noord-Koreaanse provocaties in toenemende mate leiden tot oplopende militaire spanningen die op termijn kunnen resulteren in een direct en

¹ Beantwoording vragen over het uitoefenen van internationale druk op Noord-Korea, 6 oktober 2016, referentie 2016Z16077.

omvangrijk gewapend treffen. In een «artikel 5-situatie» zou ook Nederland als lid van de NAVO bij een dergelijk treffen betrokken kunnen raken. Op welke wijze wordt door Nederland en andere NAVO-lidstaten op een dergelijk scenario geanticipeerd?

Eerder gaf de Nederlandse regering aan zich in te zetten via het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA). Wat is de vooruitgang onder meer op het gebied van «safeguards» bij nucleaire installaties waarmee verzekerd zou moeten worden dat er slechts sprake is van vreedzame nucleaire activiteiten, zo vragen de leden van de SGP-fractie.

Daarbij gaf de regering aan zich tijdens de 71ste AVVN wederom hard te maken voor een stevige resolutie over de mensenrechtensituatie in Noord-Korea.² Kan de Minister toelichten wat de resultaten van deze inspanningen zijn en waren? Tot slot vragen de leden van de SGP-fractie of, en op welke wijze, het in kaart brengen van gevangenkampen in Noord-Korea en het vertalen van een rapportage over godsdienstvrijheid Nederland en de internationale gemeenschap hebben aangezet tot het ondernemen van actie(s) teneinde de mensenrechtensituatie in het land te verbeteren.

Venezuela

De leden van de SGP-fractie onderschrijven het belang van een nauwlettende monitoring van de ontwikkelingen in Venezuela in de aanloop naar de grondwetgevende vergadering van 30 juli a.s. Kan de Minister toelichten wat de concrete Nederlandse visie is op «eventuele EU-actie»? Deze leden vernemen tevens graag in hoeverre gehoor is of wordt gegeven aan de Nederlandse wens dat de EU opties in kaart brengt waarmee een bijdrage kan worden geleverd aan een vreedzame oplossing van de crisis. Tot slot vragen de leden van de SGP-fractie welke – potentiële – gevolgen de laatste ontwikkelingen in Venezuela hebben voor de veiligheid en stabiliteit in de Caribische delen van het Koninkrijk.

Nabuurschapsbeleid

De leden van de SP-fractie hebben in het voortgangsrapport over het Europees Nabuurschapsbeleid geconstateerd dat de EU is doorgegaan met intensieve en brede samenwerking met Israël, met de kanttekening dat de volledige potentie van de betrekkingen afhankelijk is van vooruitgang in het vredesproces. Op welke wijze past de EU daarbij conditionaliteit toe? Wordt het internationaal recht als toetsingskader gebruikt? Hoe bevordert het kabinet op EU-niveau dat de EU conditionaliteit toepast en concrete maatregelen neemt, waar ook meerdere door de Kamer aangenomen moties toe oproepen?

Terrorisme

Tijdens de vorige bijeenkomst van de Raad Buitenlandse Zaken is er mede op Nederlands verzoek gesproken over de externe dimensie van terrorisme. De leden van de SP-fractie vernemen van de Minister graag of tijdens dat overleg, of wellicht al tijdens een eerder overleg over hetzelfde onderwerp, is gesproken over de oorzaken van terroristische aanslagen door jihadistische groepen (of daardoor geïnspireerd) in EU-landen. Kan daarop ingegaan worden, onder andere op de vraag in hoeverre westerse militaire inmenging in het Midden-Oosten en daarbuiten daaraan ten grondslag ligt? Kan de Minister een overzicht geven van de redenen voor

² Zie eveneens Beantwoording vragen over het uitoefenen van internationale druk op Noord-Korea, 6 oktober 2016, referentie 2016Z16077.

door jihadistisch gedachtegoed geïnspireerde individuen om een terroristische aanslag te plegen in het westen?